

CONGRESUL STUDENȚILOR UNIVERSITARI, CONSTANȚA, 1894. DIN PRESA ROMÂNILOR

Lavinia DUMITRAȘCU¹

THE CONGRESS OF UNIVERSITY STUDENTS, CONSTANȚA, 1894. FROM THE ROMANIAN PRESS

ABSTRACT

The fifteenth Congress of Romanian University Students was held in September 1894 at Constanța. And it was here that 600 participants gathered from across the various vast lands inhabited by Romanians, namely 40 from Bucovina and 30 from Transylvania and Banat. The Romanian press everywhere presented the development of the congress in great detail, the event having taken place as a response to the policy of denationalization of Romanians in the aforementioned occupied territories, even throughout the Memorandum process.

Keywords: The 15th Congress of Romanian University Students, Constanța, Bucovina, Banat, Transylvania, the Memorandum process.

Al XV-lea Congres al Studenților universitari români s-a ținut, în 1894, la Constanța. Așa cum afirmă corespondentul special al „Gazetei Transilvaniei”, „Florin”, acesta a fost „foarte impozant, (...) nici unul dintre congresele din trecut n-a fost de așa mare însemnătate ca acesta”. De ce a fost mai important decât celelalte congrese? Pentru că, la Constanța, s-au adunat 600 de participanți din toate ținuturile locuite de români, dintre care 40 din Bucovina, 30 transilvăneni și bănățeni², într-o oră a frățietății³. Pentru că a avut loc în anul 1894, anul Memorandumului transilvan, în chiar timpul procesului memorandist.

Principalul periodic la care m-am oprit este „Gazeta Transilvaniei”, pentru că dincolo de Carpați aveau loc evenimente de care ținea însăși ființa neamului românesc. Tot din teritoriul ocupat, am apelat și la periodicul „Familia” din Oradea, dar și la ziare din Moldova – „Ecoul Moldovei”, Iași – și din Constanța – „Aurora”, „Sentinela Dobrogei”.

În cazul „Gazetei Transilvaniei”, știrile sunt numeroase. De altfel, românii transilvăneni mizau pe sprijinul românesc în lupta lor împotriva deznaționalizării. Periodicul primește informații de la persoane particulare și de la corespondenți trimiși

---

¹ Cercetător științific, doctor în istorie, Muzeul de Istorie Națională și Arheologie Constanța; e-mail: laviniagh@yahoo.com.

² *Congresul studenților români*, în „Gazeta Transilvaniei”, LVII, nr. 204/18(30) septembrie 1894, p. 2-3.

³ De altfel, legăturile dintre românii din Dobrogea și cei din teritoriile ocupate nu s-au întrerupt niciodată. În acest sens, vezi și: Gheorghe Dumitrașcu, *Românii din Dobrogea și manifestări ale conștiinței lor naționale la începutul epocii moderne*, în „Revista de istorie”, 29, nr. 6, 1976, p. 865-887; Lavinia Dumitrașcu, *Românii din Banat și din Dobrogea în epoca modernă - spicuiuri*, în „Studia Universitatis «Vasile Goldiș»”, Arad, 2002, p. 7-23.

special la Constanța – semnează „Florin”. Întâmplător sau nu, pe aceleași pagini ale „Gazetei” sunt articole despre Procesul lui Lucaciu.

„Gazeta Transilvaniei” din a doua parte a lunii august 1894 anunța că, din cauza alegerilor comunale, Congresul Studenților Români, ce urma să se țină între 5-8 septembrie⁴, se amâna pentru 9-12 septembrie⁵. O altă perioadă este comunicată de gazeta „Aurora”, Constanța: 10-13 septembrie, așa cum transmisese Comitetul Secretariatului general al Studenților Universitari⁶.

Conform unei știri din Cernăuți, „Gazeta Transilvaniei” își informează cititorii că 40 de studenți români bucovineni, care au fost însărcinați de colegii lor să participe la Congres, au plecat spre Constanța. Pe drum, s-au reunit cu conaționali de-ai lor, astfel încât, cu trenul de Galați, au plecat spre orașul în care urma să se țină Congresul 250 de studenți. Aceștia s-au oprit la Brăila, unde au participat la un banchet dat în onoarea lor. Studenții din Ardeal s-au adunat la Ploiești, de unde au plecat spre Constanța împreună cu colegii lor din România⁷.

Studenții universitari din Bucovina, anunță „Ecoul Moldovei”, au sosit la Iași joi, 8 septembrie, cu trenul de 11,30, și urma ca, împreună cu cei din Universitatea din oraș, să plece seara la congresul de la Constanța. „Toți studenții, cu drapelul roș[u] în frunte, oferit de femeile române din Sibiu și cu muzica militară în frunte”⁸.

„Gazeta Transilvaniei” își informează cititorii că pe 10/22 septembrie s-a deschis, cu mare solemnitate, Congresul Studenților Români, considerat cel mai important dintre cele de până acum, deoarece dacă numărul studenților din Transilvania, până acum, fusese de 3-4, la Constanța a sosit o delegație de 30 studenți transilvăneni și bănățeni. Acest fapt este foarte îmbucurător și de ajutor, în același timp, în acele împrejurări, pentru că, aceștia venind „în mijlocul fraților liberi, se însuflețesc mai mult de idealul libertății și prind putere pentru timpul când vor fi chemați să continue cu bărbăție lupta pentru ajungerea acestui ideal”⁹.

Deschiderea Congresului. Periodicul constănțean „Aurora” anunța sosirea celor 600 de studenți – din Muntenia, Moldova, Transilvania și Bucovina –, participanți la Congresul Studenților Români.

Aceștia au fost primiți în gară exemplar de primarul Constanței, de membri ai Consiliului popular, de comitetul de primire și de o mulțime de cetățeni, care i-au întâmpinat cu „numeroase ura” și cu muzica militară cântând „Deșteaptă-te, române!”.

Primarul Constanței le-a urat bun venit și a ținut o cuvântare plină de căldură. De la gară până în Piața Independenței au mers și societățile locale, cu drapele și torțe. De la ferestrele caselor, constănțenii și cei care i-au întâmpinat îi salutau pe studenți. În fața statuii lui Ovidiu, care a primit pe frunte o cunună de lauri din partea oaspeților, primarul a rostit un nou discurs, în care a subliniat că orașenii „sunt fericiți și

⁴ *Sentinela Dobrogei*, I, nr. 7/29 mai 1894, p. 6.

⁵ *Gazeta Transilvaniei*, nr. 174/10(22) august 1894, p. 2; nr. 176/12(24) august 1894, p. 2.

⁶ *Aurora*, I, nr. 1/9 septembrie 1894, p. 3.

⁷ *Gazeta Transilvaniei*, nr. 175/11(23) august 1894, p. 2; nr. 199/11(23) septembrie 1894, p. 2.

⁸ *Studenții bucovineni la Iași*, în „Ecoul Moldovei”, X, nr. 10/1894, p.1- 2.

⁹ *Gazeta Transilvaniei*, nr. 202/16(28) septembrie 1894, p. 1-2.

plini de entuziasm pentru onoarea ce li se face de a avea în sânul lor inteligența României” și, adaugă „Gazeta Transilvaniei”, a făcut o urare specială pentru studenții ardeleni și bucovineni. Răspunsul, măgulitor, a venit din partea „domnului Paulian”.

Până la plecarea lor, orașul a fost împodobit cu steaguri tricolore, iar cetățenii au purtat haine de sărbătoare. „Bucuria și mulțumirea era zugrăvită pe fețele locuitorilor și se credeau fericiți de acest eveniment măreț și rar, care tinde la înfrățirea și cimentarea eternă a Românilor din diferite unghiuri”. Și trimisul special al „Gazetei Transilvaniei” transmite că studenții universitari au fost foarte călduros primiți de conștanțeni, că orașul era împodobit și toată lumea sărbătorea pe toată durata congresului. Studenții „sunt obiectul celor mai vii manifestațiuni de simpatie”.

Oaspeții au fost mulțumiți și încântați de primirea și ospitalitatea de care au avut parte, sentimente exprimate și prin proclamația lansată de președintele Congresului.

Ziarul „Aurora” urează românilor participanți la Congres: „Cale bună tinerime, fala țarei; Dumnezeu să vă protejeze (protejeze-n.n.) și să vă inspire la fapte nobile și mărețe, pentru binele, mărirea și înălțarea Patriei comune, a iubitei noastre României.

Să nu uitați Constanța noastră, care e a voastră!

Să nu uitați Dobrogea noastră, care e a voastră!

Urăm unire, frăție și iubire, pentru ca Patria noastră să fie fericită”¹⁰.

Prima ședință a Congresului a fost deschisă de delegatul studenților din Iași, Titu Popovici, care a subliniat importanța acestui eveniment, grație prezenței unui număr atât de mare de studenți din Transilvania, Banat și Bucovina. Acesta afirma că „acum valurile Mării-negre vor duce în țări îndepărtate protestările noastre în contra barbariei, căreia sunt expuși o parte din frați”. De asemenea, s-au citit telegramele care salutau Congresul, de la dr. Mendonidi, Cârloavă din București etc.

În continuare, a fost ales președintele Congresului, candidați fiind G. Ștefănescu-Goangă și G. Paulianu, primul dintre ei având, după a doua alegere, cele mai multe voturi. Președintele ales i-a rugat pe participanți să-l proclame ca președinte onorific al Congresului pe principele Gr.M. Sturdza, care avea o reședință de casă și o frumoasă vie în Constanța.

De asemenea, s-au trimis din partea Congresului „depeși” regelui, lui V.A. Urechia, dr. Lucaciu etc. Periodicul „Aurora” publică depeșa pentru rege:

„Tinerimea universitară întrunită din toate unghiurile țarei în al XV-lea Congres la Constanța, felicită pentru protecțiunea ce M. Voastră a arătat întotdeauna studențimei, exprimă cea mai vie recunoștință și profundele ei sentimente de credință și devotament pentru Tron și Dinastie.

Trăiască M.S. Regele și Regina!

Trăiască A.A.L.L. prințul și principesa României!”.

---

¹⁰ *Aurora*, nr. 2/11 septembrie 1894, p. 3; *Congresul al XV-lea al Studenților universitari români, la Constanța*, în „Aurora”, nr. 3/18 septembrie 1894, p. 3; *Studenții bucovineni la Iași*, în „Ecoul Moldovei”, nr. 10/1894, p. 1-2; *Gazeta Transilvaniei*, nr. 200/13(25) septembrie 1894, p. 3; *Congresul studenților români*, în „Gazeta Transilvaniei”, nr. 204/18(30) septembrie 1894, p. 2-3; *Sentinela Dobrogei*, I, nr. 22/18 septembrie 1894, p. 2.

Ședința s-a terminat la ora 5 seara¹¹.

A doua zi a Congresului. A doua zi, la ora 9 dimineața, invitații au fost îmbarcați într-un tren special, pus la dispoziția lor de Direcția Căilor Ferate, care i-a dus la Băile de la vii, unde unii studenți au făcut băi de soare și alții s-au preumblat, după care au vizitat viile prințului Sturza de pe malul mării.

Întorși în oraș, a avut loc o „ședință foto”, realizată de un fotograf venit special de la București, Ignace Spirescu. Studenții transilvăneni, bănățeni și bucovineni au fost fotografiați și separat. Președintele Congresului a rostit un discurs referitor la bărbații mari ai neamului, „cari au suferit pentru o idee umanitară”, și a fost depusă o coroană de flori în fața statuii poetului latin Ovidiu. În jurul acesteia au încins o mare Horă a Unirii. O altă „sesiune foto” a fost făcută în spatele Hotelului Carol I.

La ora 3 după amiaza, s-a deschis o nouă ședință. „Gazeta Transilvaniei” scria despre telegramele care salutau Congresul. Între acestea, cea de la „Românii și Românele de dincolo de Carpați, cari asistau tocmai la procesul părintelui Lucaci”: „Românii și Românele, adunați la pertractarea procesului părintelui Dr. Lucaci din Sătmăr, salută cu entuziasm pe tinerii români, campioni ai libertății neamului românesc, adunați în congres. Totul pentru națiune. Vouă, luceferi isbânda deplină, vouă vă urăm. Primiți urări și de la robitul Lucaci. Salutări de la frați și bunele augurii pentru cauza națională”. De asemenea, au fost citite telegramele de felicitare ale „Domnișoarelor române” din Sibiu – au semnat domnișoarele Lucreția Popescu, Maria Roman, Lucia Cosma, Minerva Cosma, Eleonora Borcia, Agnes Cristea, Eugenia Greavu, Alesandrina Cunțan, Zina Moga, Geni Moga, Elena Cunțan, Letiția Roșca, Emilia Grecu, Eugenia Grecu, Aurelia Henzel, Macria Cristea, Iustina Bârz, Olimpia Neagoe¹² –, și ale „Domnișoarelor române” din Brașov, care adaugă și urări de succes lucrărilor, „menite a ridica virtutea neamului românesc” – au semnat: Victoria Branisce, Elena Stănescu, Mariana T. Stănescu, Maria Bogdan, Margareta Ilasievici, Agapia Nicolau¹³.

„Lume multă și aleasă venise să asiste la conferința dlui Ilie Ighel, tratând Psi-fiziologia onoarei”. Corondentul „Gazetei” oferă mai multe amănunte.

Cei prezenți au discutat și despre modificarea statutelor pentru congresele studențești, în care sens s-a ales și o comisie.

Seara s-a dat un bal în onoarea studenților, sub președenția principelui Sturdza, și urma să se țină și o întrunire a studenților transilvăneni, bănățeni și bucovineni la o „convenire confidențială”, la Hotel Central¹⁴.

A treia zi a Congresului. A treia zi de ședință, 14 septembrie, este prezentată de periodicul „Aurora” și, mult mai detaliat, de „Gazeta Transilvaniei”. Darea de seamă a „raportorului special” al periodicului ardelen scrie despre dezbateri care

---

¹¹ *Gazeta Transilvaniei*, nr. 202/16(28) septembrie 1894, p. 1-2; *Recepțiunea studenților în Constanța*, în „Aurora”, nr. 3/18 septembrie 1894, p. 3.

¹² *Gazeta Transilvaniei*, nr. 198/10(22) septembrie 1894, p. 3.

¹³ *Domnișoarele române din Brașov*, în „Familia”, nr. 38/18(30) septembrie 1894, p. 11.

¹⁴ *Congresul studenților români*, în „Gazeta Transilvaniei”, nr. 202/16(28) septembrie 1894, p. 1-2; nr. 204/18(30) septembrie 1894, p. 2-3; *Recepțiunea studenților în Constanța*, în „Aurora”, nr. 3/18 septembrie 1894, p. 3.

privesc mai mult afacerile interne ale congresului, orașul Câmpulung fiind ales ca loc de desfășurare a următorului congres¹⁵.

Studentul Universității din Iași, Stamate Dragomir, a conferențiat despre „Datoria noastră”. Conferința este prezentată pe larg și se referă la cauza națională, la situația românilor din Transilvania, Bucovina, Basarabia și la atitudinea românilor din Țară față de situația fraților ocupați¹⁶.

Participanții au vizitat Monumentul ridicat în amintirea eroilor francezi căzuți în Războiul Crimeii și studenții au depus o coroană de frunze și laur. În prezența consulului francez, G. Ștefănescu-Goangă a rostit o cuvântare de recunoștință. Consulul a mulțumit pentru aprecieri și studențimii prezente pentru această manifestare a iubirii pentru poporul francez¹⁷.

La ora 1 p.m., studenții au făcut o excursie pe mare cu crucișătorul „Elisabeta”, pus la dispoziție de ministrul de Război. Au fost însoțiți în tot timpul călătoriei de muzica militară¹⁸.

Seara s-a dat un mare concert în onoarea oaspeților, iar venitul a fost destinat copiilor săraci. Concertul a fost susținut și de corul studenților transilvăneni, care „a întrecut toate așteptările”. Lui i s-au alăturat viori și flaute. Toți au fost mișcați când s-a cântat „Doina” lui Lucaciu. Studenta la Medicină în Iași, Maria Trancu, a recitat „Doina” lui Eminescu, o studentă la Filozofie de la aceeași universitate „Balcanu și Carpatul”, a lui Vasile Alecsandri, și colegul lor de la Facultatea de Drept, Dragomir, „Noi vrem pământ” (Coșbuc) și „Satira III” (Eminescu). „Toate poeziile recitate – scrie „Sentinela Dobrogei” –, erau o persiflare a patrioților de contrabandă, a acelor patrioți cari vând interesele neamului pentru satisfacerea intereselor lor proprii și a servi de pedestal amicilor lui Karaveloff”.

Delegația studenților bucovineni a oferit un frumos buchet cu inscripția „De la frații Bucovineni”¹⁹.

A patra zi a Congresului. Pentru „Gazeta Transilvaniei”, ziua a patra a Congresului pare a fi cea mai importantă, deoarece este dedicată problemei naționale: „În această zi am auzit durerile fraților noștri prin gura culților lor reprezentanți, în această zi am cunoscut mai bine starea amărăților noștri frați care gem sub jugul tiraniei”, scria „Sentinela Dobrogei”. Pentru conducerea ședinței a fost ales licențiatul în Drept Axinte, care, în deschiderea lucrărilor, a afirmat că „stadiul în care a ajuns c[h]estiunea națională a fraților de dincolo (...), studenții nu pot sta cu nepăsare în fața persecuțiilor ce trebuie să îndure Românii de peste Carpați”.

Delegatul studenților ardeleni, Hristea, într-un discurs mișcător, a descris bătăliile pentru națiune și limbă ale românilor, asigurându-i pe frații lor de dincoace

---

¹⁵ *Recepțiunea studenților în Constanța*, în „Aurora”, nr. 3/18 septembrie 1894, p. 3.

¹⁶ *Congresul studenților români*, în „Gazeta Transilvaniei”, nr. 204/18(30) septembrie 1894, p. 2-3.

¹⁷ *Recepțiunea studenților în Constanța*, în „Aurora”, nr. 3/18 septembrie 1894, p. 3; *Congresul studenților români*, în „Gazeta Transilvaniei”, nr. 204/18(30) septembrie 1894, p. 2-3.

¹⁸ *Recepțiunea studenților în Constanța*, în „Aurora”, nr. 3/18 septembrie 1894, p. 3.

¹⁹ *Congresul studenților români*, în „Gazeta Transilvaniei”, nr. 204/18(30) septembrie 1894, p. 2-3; *Recepțiunea studenților în Constanța*, în „Aurora”, nr. 3/18 septembrie 1894, p. 3.

de Carpați că vor continua lupta. De asemenea, a mulțumit colegilor săi din Iași și București pentru primirea făcută.

A urmat cuvântul reprezentantului studenților bucovineni, Grigorcea, „fiul baronului Grigorcea”, care aduce mulțumiri pentru entuziasta primire ce li s-a făcut²⁰.

În numele Ligii Culturale de la Paris, a luat cuvântul studentul Ghica, care a salutat delegațiile studenților transilvăneni și bucovineni, ce s-au dovedit mișcați de atenția care li se acorda.

A urmat Nicolae Brânzeu, care a prezentat raportul asupra activității Comitetului Național Studentesc în decursul anului; acesta a expus însemnătatea întrunirilor studențești, interesul acestora vis-a-vis de cauza națională și insistența lor ca problema să se discute și în Parlamentul României. A citit, apoi, scrisori ale unor societăți ale studenților străini din Germania, Franța, Italia, Belgia, Bulgaria, Grecia, Serbia etc., care susțineau cauza studenților români din teritoriile ocupate. Acest raport a fost apreciat de un deputat drept o operă monumentală în istoria mișcărilor studențești. Brânzeu a terminat subliniind că „Presa streină informată, e pe partea noastră, ne trimite încurajările ei în lupta națională. Ungurii sunt huiduiți de pretutindeni, le putem spune azi verde românește: v-ați bătut joc de noi și de aspirațiunile noastre; ați nesocotit dreptele plângeri ale fraților noștri; v-ați făcut că nu auziți glasul sincer al păcei și umanității; v-ați îngâmfat peste măsură, și nu voiati să știți nici de noi, nici de presa Europei; Europa vă cunoaște, verdictul ei teribil este pronunțat, puțin încă și veți cânta pe ruinele ideei de stat maghiar ca și Jeremia pe ruinele [I]Erusalimului!

Garanția despre aceasta ne este mai întâi falnica tinerime de peste munți, iubirii noștri frați și colegi, care vor da totul pentru națiune și nu vor suferi odată cu capul să li se răpească dreptul de existență națională.

Garanția e poporul martir din Transilvania și Ungaria, care în lupta pentru limba și legea românească, scie să biruiască, ori să moară.

Garanția suntem și noi, junimea română universitară de pretutindeni.

Garanția e, că cu noi împreună e întregu[I] neam românesc. Cu toți, bătrâni, bărbați, juni, tineri din munți și din câmpii, viață în libertate, ori moarte strigăm toți!”.

S-a hotărât, apoi, trimiterea unei telegrame către toți „bărbații însemnați, cari au luat în apărare cauza română”: „Congresul studenților români salută respectuos și plin de recunoștință pe iluștri apărători ai dreptății și cauzei naționale”. Între destinatari: Gubernatis, Ascoli, Morollen, Fava, Marchis Pandolfi, Del’homme, Parva și Imbriani.

O telegramă specială este trimisă „bătrânului și ilustrului bărbat de stat Gladstone”: „Tinerimea română universitară, întrunită în congres, exprimă adâncă recunoștință prea luminatului și generosului bărbat de stat pentru înaltul sentiment de dreptate și umanitate, arătat cu atâtea ocazii față de popoarele mici și oprite. Rugăm cu profund respect și încredere deplină pe acela, căruia Bulgaria îi datorează existența (...), să-și aducă aminte și de frații noștri din Transilvania și Ungaria, cari în disprețul umanității și progresului, gem sub despotismul Maghiarilor. Trecutul glorios, ce cu drept vă mândriți, e garanția, că vocea noastră va avea răsunetul dorit”.

---

²⁰ *Sentinela Dobrogei*, nr. 22/18 septembrie 1894, p. 2.

O altă adresă este trimisă condamnaților români din Seghedin și Vaț: „La voi sboară gândul nostru. Cu voi sunt azi și întotdeauna sufletele noastre, căci pentru ale noastre idealuri ați luptat, pentru ale noastre aspirații suferiți. Jertfele mari, ce le dați pe altarul libertății, umplu lumea de admirație și în inimile tuturor v-ați ridicat nep[er]itoare simpatii.

Europa vă privește cu drag și vă înscrie între cei mai aprigi apostoli ai păcii și progresului.

Poporul român din Transilvania și Ungaria, despoiat și împilat mai mult ca oricine, Vă aduce imnuri de laudă și recunoștință, căci voi sunteți neîntrecuții apărători ai drepturilor naturale, voi apărătorii limbei și naționalității voastre.

Iubiți conducători! Simțim și noi durerile și suferințele voastre; de acum și inima noastră pătimește împreună cu voi; dar să ne aducem aminte cu toții, că temnița și lanțurile sunt cele din urmă mijloace ale unor despoți lași, cari tremurând, zăresc deja aurora libertății naționale.

Mângâiați-vă voi, fala și podoaba neamului român. Căci nu mai poate fi departe ziua, când patriotismul fals și exageratul șovinism al dușmanilor, va trebui în fine să facă loc dreptății și adevăratei libertăți; garanția sunt legile de f[i]er ale naturei, pe cari vă întemeiați; garanția, umanitatea și legile inevitabile ale progresului, cari în veacul de acum nu vor permite astfel de crime monstruoase.

Dar cea mai mare și mai sigură garanție e poporul român din Transilvania și Ungaria, a cărei devisă este: «vieată în libertate, ori moarte cerem toți». Garanția suntem și noi, tinerimea română universitară de pretutindeni, care vă va urma până la ultima răsuflare.

Înrolați sub stindardul național, ridicat de voi, vom salva onoarea și demnitatea națională, ori murind, ori biruind.

Primiți scumpi martiri ai libertății salutul nostru, exprimarea devotamentului, a alipirei și iubirei noastre nesfârșite.

Studentii universitari români din România, Transilvania, Ungaria și Bucovina, întruniți în congresul al cinci-spre-zecelea, în Constanța”.

Acest memoriu, însoțit de un album semnat de toți studenții prezenți – din România, Transilvania, Bucovina, Basarabia și Macedonia –, a fost predat unei „deputații” formate din 5 membri, care urma să meargă, personal, la Seghedin, pentru a-l înmâna președintelui Rațiului.

O telegramă de mulțumire a fost trimisă și deputaților români care au luat atitudine în favoarea cauzei naționale.

Studentele de la Universitatea din Iași au trimis o telegramă „domnișoarelor române de la Sibiu”: „Doamnei Lucia Cosma pentru domnișoarele române, Sibiu.

Din inimă ne pare rău, că nu v-am putut îmbrățișa cu ocazia congresului. În această zi destinată c[h]estiei naționale, vă declarăm, că noi studente în Iași, suntem însuflețite de aceleași sentimente, ca și voi. Marta Frâncu, Elena Carp, Maria Maxim, Ortensia Paladi”.

Postul deputat în Parlamentul României, Mărgăritescu, a rugat studențimea română să susțină construirea unei statui a lui Mircea Basarab la Constanța. Răspunsul a fost unul pozitiv, ca și angajamentul de a susține propunerea colegului lor

decedat Dobrescu de a ridica o statuie a lui Mircea cel Bătrân, care să fie dezvelită în 1896, la 400 de ani de la lupta de la Călugăreni.

O propunere primită în unanimitate a venit de la Nicolae Brânzeu, care a susținut ideea ca, peste 2 ani, când ungurii vor sărbători un mileniu de la venirea lor în Europa, studenții români să organizeze, la București, un congres internațional, la care să fie invitate toate societățile studențești din Europa. Pentru acest congres, studenții străini să se documenteze despre soarta colegilor lor de dincolo de Carpați, pentru a vedea că, deși ungurii „se fălesc cu liberalismul lor, deși se fălesc cu instituții culturale, totuși acestea sunt numai pentru ei. «Să-i ducem – zice d-l Brânzeu – în temnițele de la Vaț și Seghedin, și acolo să vadă și să judece ei liberalismul unguresc»”. În acest sens, s-a constituit o comisie de organizare²¹.

La ora 11, congresiștii au pornit „în corpore” la statuia lui Ovidiu, unde delegația studenților din Transilvania a depus o coroană de flori, ca semn de admirație față de poetul exilat la Tomis, și un tânăr ardelean a ținut o cuvântare în care a militat pentru lupta împreună pentru „a scăpa de influența panslavismului, care caută să ne înghită”, amintind și de „idealul lui Ovidiu, acela de a răspândi cultura latinismului pe malurile Pontului Euxin”. Mai mult, a spus că românii din Țară trebuie să fie conștienți de misiunea lor de a face o Românie Mare, liberă și independentă²².

La ora 16, a început banchetul dat de Primăria Constanța în onoarea celor 600 de studenți, pe terasa cu vedere la mare a Hotelului Carol I. Cu această ocazie, președintele Congresului a oferit primarului Constanței un album cu iscăliturile tuturor studenților prezenți²³.

Plecarea participanților la Congresul studenților români de la Constanța. Miercuri, la ora 7, studenții au plecat cu trenul spre București, fiind conduși de un imens public, de Comitetul de recepție, Consiliul Comunal și de primarul Constanței.

Președintele Congresului, Ștefănescu-Goangă, și-a luat rămas bun și a mulțumit din partea studenților pentru ospitalitate, iar primarul orașului a răspuns că vizita studenților din toată România va rămâne veșnic în mințile constănțenilor. De asemenea, s-a intonat „Deșteaptă-te, române!”.

Periodicul „Aurora” publica versurile unui apărător al cauzei românilor, Ioan N. Polychroniade, precum și toastul său ținut la banchetul din 13 septembrie, care, adăugat manifestului președintelui Congresului, au fost împrăștiate prin oraș:

„Cele patru zile petrecute în mijlocul vostru, căldura cu care ne-ați primit, pe noi fiii și frații voștri, ne-au mișcat adânc.

Veniți cu un avânt patriotic în această frumoasă parte a României, oraș poetic scăldat de o mare vecinătate în agitație, am găsit ceea-ce, în iluzia noastră, ne-am zugrăvit: inimi calde calde care bat cu entuziasm pentru frații lor de peste Dunăre.

Vă mulțumim iubiți frați dobrogeni pentru toate sacrificiile ce ați făcut în a ne fericii cât mai mult șederea în mijlocul vostru, vă mulțumim la toți de o potrivă, fără deosebire de naționalitate, de credință.

²¹ *Congresul studenților români*, în „Gazeta Transilvaniei”, nr. 204/18(30) septembrie 1894, p. 2-3.

²² *Sentinela Dobrogei*, nr. 22/18 septembrie 1894, p. 2.

²³ *Ibidem*; *Recepțiunea studenților în Constanța*, în „Aurora”, nr. 3/18 septembrie 1894, p. 3.

În fața unei mișcări așa de nobilă ca a voastră, cu o țință așa de măreață, toți într-o suflare, cu un elan de nedescris, ați dat măsura și ați zis bine ați venit, voi tinerimea universitară, reuniți aici la al XV[-lea] congres.

Cetățeni ai Constanței!

Măine nu vom mai fi în mijlocul vostru. Cu deosebită părere de rău vom părăsi această cetate a ospitalității și bunăvoinței, cu mare regret că vă vom strânge mâna de departe.

Fiți, însă siguri că tinerimea universitară va avea pururea în minte icoana vie și nepieritoare a amabilității voastre. Nu vom uita nici-odată iubirea ce ne-ați arătat-o și ... (indescifrabil) în sentimente cu voi. Vom căuta fiecare și noi a lucra pentru înflorirea pe ori ce teren a acestei cetăți, așa de prețioasă românimii și deci nouă.

Să trăiți cetățeni ai Constanței!”²⁴.

La întoarcerea în București a participanților de la Congresul Studenților Români de la Constanța, a avut loc un incident regretabil. Acesta este relatat de „Gazeta Transilvaniei”²⁵ și de „Timpul”²⁶.

Preluăm informația din ultimul periodic: „După încheierea congresului, a urmat o perioadă de aparentă liniște, timp în care prin intermediul afișelor și foilor volante s-a anunțat sosirea studenților în București unde aceștia urmau să se unească cu tineretul studios din București, în vederea unei ample manifestații. Deși Prefectura Capitalei afișase după întrunirea Consiliului de miniștri din seara zilei [de] 13 septembrie, o ordonanță polițienească prin care informa populația că era interzisă alăturarea cetățenilor bucureșteni la manifestația studențească, un număr semnificativ de simpatizanți ai cauzei naționale s-au întrunit în Piața Sf. Gheorghe de unde au plecat spre Gara de Nord pentru a-i întâmpina pe studenți. După spusele ziarului liberal «Voința Națională», în piață s-au întrunit studenții bucureșteni rămași acasă, lor adăugându-li-se numeroși simpatizanți ai cauzei românilor din Transilvania și Bucovina, reprezentanți ai tinerimii române din Sibiu, societatea macedoneană Dacia, dar și diverse societăți comerciale cum era cea a coaforilor. După spusele aceluiași ziar, la gară ar fi venit în întâmpinarea studenților circa 15 000 de oameni. Deși trenul urma să ajungă în gară la orele 20:30 acesta a avut o întârziere de două ore cauzată de opriri nejustificate în gările Fetești și Fundulea, întârzieri de care, din câte se pare, autoritățile erau direct responsabile, dorind prin aceste opriri să împiedice manifestația. În acest timp autoritățile au luat și alte măsuri, cum ar fi postarea în jurul statuii lui Mihai Viteazul a unui cordon de poliție care să împiedice o eventuală manifestație naționalistă presărată cu discursuri în stradă sau în piața publică înainte și după sosirea studenților. De la gară studenții împreună cu simpatizanții lor s-au îndreptat spre statuia lui Mihai Viteazul, parcurgând Calea Griviței, Calea Victoriei și bulevardul de până la statuie pe întuneric ca urmare a dispoziției primarului Nicolae Filipescu

---

²⁴ *Recepțiunea studenților în Constanța*, în „Aurora”, nr. 3/18 septembrie 1894, p. 3; nr. 4/25 septembrie 1894, p. 3-4.

²⁵ *În cestiunea congresiștilor de la Constanța*, în „Gazeta Transilvaniei”, nr. 209/24 septembrie (6 octombrie) 1894, p. 3.

²⁶ *Congresul studenților la Constanța*, în „Timpul”, anul XVI, nr. 203/16(28) septembrie 1894.

care dăduse directive să se stingă luminile de pe stradă și să se evacueze, prin mijloace pașnice, bulevardele din apropierea statuii, încercând să evite o manifestație ce ar fi putut avea conotații nefericite pe plan extern pentru România. Trebuie spus că între timp avuseseră loc violențe la Gara de Nord între jandarmi și manifestați, cei din urmă rupând cordonul ce străjuia peronul. «Timpul» consemnează faptul că printre studenți se infiltraseră agitatori care proveneau din rândul membrilor și simpatizanților Partidului Național Liberal, care nu se sfiau să exploateze în felul acesta chestiunea națională în scopuri de partid. Odată cortegiul ajuns la statuie, cei doi reprezentanți ai studenților, C. Ionescu respectiv Mircea Petrescu, au depus mai multe coroane de flori, după care, auzind că mai mulți studenți bucureșteni au fost arestați, grosul manifestațiilor s-a îndreptat spre prefectură, provocând alte dispute cu forțele de ordine, dispute ce s-au soldat cu victime din ambele tabere, dar și cu arestări din rândul manifestațiilor, ordinea fiind restabilită aproape de zorii zilei, atunci când ultimii manifestați s-au retras”.

Congresul Studenților Români organizat la Constanța, în 1894, a fost un succes. Un succes pentru conștanțeni, pentru studențimea din România și, mai ales, pentru studenții și românimea din teritoriile ocupate. Vom încheia articolul, fără alte comentarii, cu două dintre impresiile privitoare la congres și la Constanța anului 1894 a doi studenți ardeleni participanți la Congres, care au fost împărtășite și cititorilor periodicelor din zonele din care au venit: una dintre ele îl are ca autor pe amintitul Ilie Ighe, publicată în „Familia” din Oradea, iar a doua, mai poetică, a lui „Ilie din Urșeni”, de lângă Timișoara.

„Anul acesta s-a ținut la Constanța, în Dobrogia, cel de-al XV[-lea] congres al studenților universitari. Constanța e un orașel de toată frumusețea: așezat pe o insulă, încongiurat de o mare vecinic în agitare, cu o populație eterogenă; aci vezi un turc cu turbanul său alb ce-i încongiură fesul, colo un armean cu nasul coroiat, dincolo un englez cu flegma întipărită în figură. Deși o stagnare accentuată este actualmente în afacerile comerciale ale portului, totuși[i] cu ocazia sosirii studenților, Constanța luase o înfățișare veselă, tumultoasă.

Au fost la acest congres peste 350 studenți, dintre cari vreo 70 transilvăneni și bucovineni. Președinte onorific a fost ales măriia Sa principele Grigore M. Sturdza, un mare român și ca inimă și ca inteligență, autorul «Legilor fundamentale ale universului», operă ce a cules laudele și admirațiunea tuturor savanților.

Președinte studențesc a fost ales dl. Ștefănescu-Goangă, un tiner cu calități distinse. Afară de alte lucrări mărunte s-au ținut și două conferințe: una a subsemnatului despre Psycho-fiziologia onoarei și cea de-a doua a dlui Dragomir din Iași.

În special onorurile și partea cea mai grasă a mielului s-au dat studenților transilvăneni și bucovineni. Ei au fost obiectul atențiunei generale și simpatiei tuturor. Miercuri, 14 septembrie, congresul s-a terminat cu un banchet dat pe terasa Hotelului Carol din localitate (...).”

Ilie Ighe amintește și despre scandalul de la București: „(...) din cauza unor mâini streine, manifestațiunea ce urma să aibă loc în fața statuei lui Mihai Viteazul, se schimbă în agresiune”. La aceasta au participat 300 de studenți²⁷.

---

²⁷ Ilie Ighe, *Din București*, în „Familia”, nr. 39/25 septembrie (7 octombrie) 1894, p. 8.

„Ilie din Urseni” publica, în „Rândunica”, impresiile sale despre congres, atmosferă și oraș:

„Constanța era ținta călătoriei no[a]stre. Aici aveam de-a lua parte la congresul studenților, a[l] căror membri sunt universitarii români din to[a]te țările.

Împrejurarea aceasta dă acestei instituțiuni o deosebită însemnătate, cu atât mai vârtos, că afară de Academie nu există altă instituțiune, care să susție în neamul românesc în chipul acesta vie conștiință de unitatea etnică și culturală. Convenirea tinerilor români de pretutindenea, schimbarea ideilor, cunoscințele făcute, raporturile intime legate între toți etc. aduc foloase neprețuibile, pe care nici cei ce să uită cu ochi răi la acest congres, nu le pot nega. Mai ales tinerii români din țările subjugate trag foloase îndoite, căci prin participarea la congres li să dă ocaziune de-a cerceta și cuno[a]sce țara, în care să desvôltă liber toți factorii vieții românești. To[a]te cele văzute le servesc apoi spre îndemn și le insuflă curaj de-a lucra zi și noapte pentru ajungerea idealului, ce-i preocupă. Curajul crește, forțele li se întăresc, lupta devine mai intensivă, er (iar-n.n.) ținta se apropie.

Cele 5 zile petrecute în Constanța au dat acestui oraș o față sărbătore[a]scă, er vieții de acolo o deosăbită mișcare și farmec, mai ales, că timpul a favorizat între[a]ga no[a]stră călătorie în mod neașteptat. Constanța este un orășel, situat în imediată apropiere de Mare. E capitala Dobrogei, anexată la România după resbelul de independență de la 1878. Locuitorii sunt în cea mai mare parte Turci și Tătari, nisce o[a]meni conservatori și patriarchali, cari fug ca dracul de tămâie de radele (razele-n.n.) civilizațiunei, ce le vin din partea elementului român. Decât să se civiliseze, mai bine părăsesc cu sutele Dobrogea, spre a să așeza în Turcia, unde pot continua viața-le patriarchală și primitivă.

Altcum statul le face tot hatârul. Îi primesce în oficii. Le susține școli, unde se propune limba și religiunea lor mohamedană, la care țin cu un fanatism fără margini. În Constanța posed mai multe case de rugăciune numite «geamii». Am cercetat două.

Giamia constă din un edificiu de piatră (piatră-n.n.) rotund. În nemijlocita lui apropiere să ridică un turnuleț de tot rotund și îngust, făcut din piatră cioplită. În interiorul turnului să află nesce trepte, cari duc în tâmațul din jurul turnului, de unde de mai multe ori pe zi strigă un Turc, preamărind pe «Allah» D-zeul lor și dând totodată signal pentru începerea serviciului divin.

Interiorul templului este spațios, fo[a]rte curat și afară de unele inscripții turcesci și de covo[a]rele de pe jos, lipsit de ori ce ornament. Vis a vis de intrare să află în fruntea templului nesce trepte de lemn, cari duc la un fel de amvon, de unde Hodja – preotul – conduce serviciul. De-asupra tindei să află un cor, care însă nu servește de alta, decât de locuință și de culcuș servitorului, căci în ambele geamii am văzut câte-un așternut și mai multe ghete. La intrare toți să descultă și lăsându-și încălțămintele în tindă, întră în geamie, să așadă jos în mod turcesc, apoi din când în când er să sco[a]lă, fac cu multă evlavie mătânii, gesticulațiuni și alte mișcări neînțelese, de sigur la adresa lui Mahomed.

Conservatismul esagerat al acestui neam împedecă în mare măsură mersul progresului. Aci zace justificarea amărăciunei față de Muscali (ruși-n.n.). Aceștia au răpit României Basarabia cu o estensiune de 8,400 km și 136.600 locuitori, dar care erau cei mai bogați și mai inteligenți Români, și i-au dat Dobrogea, ce-i drept cu 13,210 km dar cu 110.000 locuitori în mare parte străini de noi și în o stare atât de primitivă, pe care trebuie s-o vezi, ca să ți-o poți închipui. Afară de aceea pământul Dobrogei e în mare parte mocirlos și necultivat.

Umblând prin Constanța îți atrage la primul moment atențiunea un contrast teribil. Aci observi o vilă, un edificiu modern, care ar face onoare ori cărui oraș european, iar imediat lângă el o casă orientală, turcească, joasă, scundă, negrijită și acoperită cu cirepuri – în formă de scoc –, cari la noi să așadă numai pe dungile [a]coperișului.

Ultima-ți pare cu atât mai urâtă cu cât prima e mai frumoasă și mai mare[a]ță. «Contraria juxta se posita eo magis ellucescunt». Aceste rânduri ne oferă un tablou despre lupta, în care să află primitivismul cu spiritul de progres, reprezentat prin elementul român civilisatoric.

Dintre lucrurile mai remarcabile merită amintire «statu[i]a lui Ovidiu», mort în esil (exil-n.n.) din mânia împăratului său în acest loc, numit în timpurile vechi Tomis; «monumentul soldaților Francesi», muriți pentru patrie în resbelul crimeic din 1853-54; «Hotelul Carol I», cu poziția-i romantică, cu întocmirile cele mai moderne și admirabile, dar și cu prețuri piperate. O chilie costă preste 14 lei la zi. Apoi «Villa prințului Grigore Brătianu (sic)», președintele de onoare al congresului, despre care am auzit, că în marele proces cu Gorceacoff a câștigat la 60 milioane franci.

Acest bărbat în vârstă și onorabila-i soție au luat parte cu o esemplară paciință (răbdare-n.n.) la toate lucrările tinerimei, în mijlocul căreia de repetite ori s-a fotografiat. De o deosebită frumusețe este «Cheiul Mărei-negre» prevăzut dinspre mare cu întăritură de piatră, iar sus cu bance de șezut, cu o șosea curată și cu arbori încă tinerei, cu chioșcuri și cu un salon de cură mai mare, în care s-au ținut ședințele, balurile și concertul.

Nimic mai admirabil decât a vedea de pe acest chei răsăritul soarelui. Nainte-ți stă un imens nemărginit de apă, care produce un vu[i]jet, un murmur misterios. Împrejurimea-ți devine cu atât mai tainică, cu cât te simțesci transportat într-un templu vast, unde un cor nevăzut intonează cântări neînțelese. Lumina candelabrelor ceresci devine tot mai puțin intensivă, cu cât semicercul de raze roșii din punctul cel mai estrem al orizontului se mărește. Acesta e soarele, care [i]eșind din mare la început numai ne surăde și ochiesce, iar mai târziu apare în toată sfințenia și splendoarea sa, luminând calea nedefinită a vapoarelor ce încrucișară marea.

Ceriul albastru și senin, aureola de diferite colori a soarelui, centrul plin de foc și verdele întunecat al mării, împistrițat de stropii albi aruncați de valurile spumegânde, pe care plutesc nai (nave-n.n.) cu pânză întinse, dau un tablou feeric. Acest tablou te înșală se te încredințezi pe câteva momente întinsei și caprițio[a]sei mări.

Un turc din apropiere profită de amăgirea no[a]stră și ne primesce în luntrița sa. Abia așezați în barcă și marea începe a se juca cu noi, cum să joacă vântul cu o frunză ușoară, aruncându-ne din val în val. Ne cuprinde frica ca pe apostolul Petru, căci credeam, că acum, acum ne cufundăm în vârtejul ce ne încunjoară. Toți escla-

măm ca cu o gură : «[Î]Napoți turcule, că ne prăpădim», dar asigurările lui, că e exclus pericolul pe cât timp e el în mijlocul nostru, ne-a înseninat dispoziția.

Aurică intone[a]ză :

«Barca pe valuri saltă ușor

Inima-mi bate plină de dor ...»,

iar altu-i răspunde cu poesia poporală:

«Duce-m-aș și m-aș tot duce

Dor se nu me mai apuce ...».

Astfel ne-am primblat pe întinsul mării, dar în curând ne-a [i]eșit tot dorul din piept și a început a ne bate inima, nu de dor ci de frică, căci am observat, cum în o[a]re-care depărtare își scoteau delfinii din apă trupul monstruos. [I]Ese unul, [i]es doi etc. Frica crește, mai ales că ne-a venit în minte toată zoologia mărilor, cu toți jivinii mari și mici.

P[i]erzând încrederea în turc prindem înșine lopețile și mână băiete spre țărm. Ajunși la liman am respirat mai ușor asigurându-ne reciproc că nu va mai fi m[â]ne, când ne vom primbla cu luntrița pe mare. De să ridica vr-un delfin cu noi în spate ne aflam perirea (pieirea-n.n.) în mijlocul valurilor ori în pânțele vr-unui pesce, care sigur n-ar fi fost așa mărinimos ca și chitul lui Iona să ne depuie la mal, fie și a treia zi”²⁸.

---

²⁸ <https://www.techirghiol.com/constantina-impresii-de-calatorie-1894>Constantina, impresii de călătorie, 1894.